

Grenzen overschrijden # 27
januari/april 2006

Kerken werken aan het overwinnen van geweld

Welke rol speelt religie in hedendaagse conflicten – en welke rol zouden religieuze instellingen moeten spelen bij vredesopbouw? Dit zijn slechts twee van de vele vragen die gesteld werden op de 9e Assemblee, de Algemene Vergadering van de Wereldraad van Kerken (WCC), die in februari werd gehouden in Porto Alegre, Brazilië. De WCC is één van de meest invloedrijke christelijke organisaties in de wereld.

“We kunnen niet alleen aan de top vrede hebben - niet als er zoveel binnen-statelijke conflicten zijn. Ons werk gaat om mensen. Mensen vertrouwen ons, de kerk heeft dus een verantwoordelijkheid om er bij betrokken te zijn”, was Claudette Werleigh’s hartstochtelijke pleidooi.

Zij sprak op de workshop ‘Sprankjes van Hoop: Zuid-Zuid Uitwisseling over Vredesopbouw’, die gehouden werd op het forum van actiegroepen dat parallel liep aan de Assemblee. Werleigh, afkomstig uit Haiti, is hoofd van de sectie Conflicttransformatie van het Life and Peace Instituut, een christelijk oecumenisch onderzoekscentrum voor vraagstukken van vrede en gerechtigheid. Zij wees op een aantal elementen die essentieel zijn voor het succesvol werken aan vrede, waarbij zij de vredesopbouw in Somalië als voorbeeld gebruikte. “Begin met onderzoek. Je moet een goede analyse van het conflict hebben – wie zijn de sleutelfiguren? Waarom bevechten zij elkaar? Wiens belangen steunen het conflict?” zei ze. “En boven alles moeten vredesactivisten geduld hebben, geduld en nog eens geduld. Je moet leren om werkelijk te luisteren.”

Bevorderen van haat, niet van vrede

Haar medepanellid Louise Bakala van de Evangelische Kerk van Congo-Brazzaville, sprak over een succesvol samenwerkingsproject voor vrede tussen kerken en de LPI in Brazzaville. Na een interessant seminar voor journalisten bij katholieke en christelijke kranten “realiseerden de journalisten zich dat zij meehielpen aan het bevorderen van haat en niet van vrede”. De kranten gingen meewerken aan een vredesopbouw-campagne, die de basis van de bevolking bereikte. De media en de seminars over vredesopbouw gaan door en nu zijn er ook medewerkers van commerciële kranten bij betrokken.

De LPI-workshop was er één van de vele die zich tijdens de bijeenkomst bezighielden met Christendom en vredesopbouw. Vergelijkbare workshops keken naar de rol van kerken in gemeenschappen die in een overgangperiode werken aan verzoening; naar het Oecumenisch Begeleidingsprogramma van de Wereldraad in Palestina en Israël (dat internationale vrijwilligers traint om lokale mensenrechten- en vredesactivisten te begeleiden) en naar de manier waarop kerken zouden moeten reageren op schendingen van mensenrechten, met als voorbeeld de voortdurende mishandelingen door de Indonesische militairen in West Papua. Het WCC-programma Decennium tegen Geweld bracht interactieve spelen en activiteiten die speciaal bedoeld waren om jonge mensen te betrekken bij verzoenings- en vredeswerk.

Het Stoppen van Geweld tegen Vrouwen, Binnen en Buiten de Kerken

Slechts enkele van de workshops die met vrede te maken hadden stelden actuele man-vrouwverhoudingen als een van de oorzaken van geweldsculturen aan de orde. Ook waren er geen workshops die zich speciaal bezighielden met de behoeften of ervaringen van vrouwelijke vredeswerkers. Sommige deelnemers schreven dit gebrek aan man-vrouwperspectief toe aan het nog steeds door mannen overheerste kerkelijke leiderschap. Het was duidelijk dat veel van de meer dan 4000 deelnemers aan de Assemblee een zorg en betrokkenheid deelden ten aanzien van de gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen en het stoppen van geweld tegen vrouwen, zowel in conflictsituaties als in vreedstijd.

Die zorg werd uitgedrukt door jonge vrouwen, leidinggevend in de Wereld Christen Studenten Vereniging, in hun workshop over recht voor mannen en vrouwen, en door een groep van Duitse kerken die het interieur van een huis reconstrueerden, compleet met keuken en slaapkamer, op het terrein waar de Assemblee bijeenkwam. Tussen afwas en televisie werden huiveringwekkende statistieken getoond over huiselijk geweld vandaag de dag in de Verenigde Staten: drie vrouwen worden elke dag door hun mannelijke partner gedood, een aantal dat oploopt tot 38 vrouwen per dag in Rusland. Een ander voorbeeld is Zuid-Afrika, waar de Tamar Campagne sinds 2000 de kerken aanmoedigt om zich uit te spreken tegen geweld tegen vrouwen. Gebaseerd op het bijbelverhaal van de verkrachting van Tamar (2 Samuel 13, 1-22) heeft de campagne volgens een activist “vele vrouwen een stem gegeven” en geleid tot de betrokkenheid van jonge mannen die “woedend werden door de daden van de vele mannen in het verhaal die medeplichtig waren aan de verkrachting van Tamar”.

Geweld tegen vrouwen vindt niet alleen buiten de kerken plaats, waarschuwde medebegeleidster Fulata Moyo (Malawi) in de workshop ‘Stromen van Genade:

Stoppen van Geweld Tegen Vrouwen'. Moyo heeft vrouwen begeleid in het zuiden van Malawi, waar de introductie van het christendom een identiteitscrisis veroorzaakte bij vrouwen en spanning tussen traditionele en christelijke gebruiken. In deze streek geven traditionele rituelen en dansen voor het vieren van de vrouwelijke seksualiteit en overgangsrechten (b.v. puberteit en geboorte van het eerste kind) vrouwen kracht.

Volgens de traditie “behandelen vrouwen hun lichaam als heilig en als een symbool van schoonheid,” zegt Moyo. Mannelijke christenleiders hebben deze rituelen veroordeeld. Geweld tegen vrouwen lijkt nu toe te nemen. Veel van dat geweld, merkte Moyo, komt van de kerkelijke geestelijken zelf. Ze geeft twee voorbeelden: geestelijken reizen lange afstanden om hun gemeenten te bezoeken. Er wordt een woning beschikbaar gesteld voor hun bezoek. De kerk wijst alleenstaande vrouwen aan als huishoudsters in deze huizen, waar de vrouwen seksueel misbruikt worden door de bezoekende geestelijken. In een ander voorbeeld komen geestelijken bij elkaar op een grote Paasviering, waarbij zij hun vrouwen thuislaten. De kerkelijke gemeenten worden geacht uit hun midden seksuele partners te verschaffen voor de geestelijken. De geestelijken refereren aan de bijbelse Phoebe, om het seksuele misbruik te rechtvaardigen. “De tegenstelling tussen hoe de kerk verondersteld wordt te zijn en hoe haar leiding zich gedraagt is zo groot “, zegt Moyo, “dat veel vrouwen zich verraden en getraumatiseerd voelen”.

Het doorbreken van het stilzwijgen over geweld binnen kerkgemeenschappen blijft een uitdaging. Tegelijkertijd worden veel vrouwen en mannen juist geïnspireerd tot hun werk voor vrede en gerechtigheid door hun christelijk geloof. Dr.Mireya Baltodano, van Costa Rica's Latijns-Amerikaanse Bijbeluniversiteit, zag een nauw verband tussen recht voor mannen én vrouwen en de sociale visie van het Evangelie. “De boodschap van Jezus heeft als kern de gedachte dat alle mensen evenveel waard zijn”, zei zij tijdens de workshop ‘Transforming the World- Men and Women Together’ (De wereld veranderen: mannen en vrouwen samen). Wanneer je vanuit een man-vrouw perspectief de bijbel bekijkt, krijg je een nieuw inzicht in “wat Jezus in zijn onderwijzingen wilde zeggen”. Een mede-begeleider van de workshop, de theoloog Larry José Madrigal Rajo uit El Salvador, was het daarmee eens en voegde er aan toe dat veel mannen alternatieven aan het ontdekken zijn voor het mannelijke machtsmodel. Dit model toont mannen als altijd sterk en rationeel, zonder gevoelens. Een nieuw model is nodig wanneer mannen en vrouwen “een diepere relatie willen ontwikkelen- en Jezus biedt een alternatief model van mannelijkheid”. Vragen over de rol van religie bij conflicten en bij vredesopbouw - en de vraag of religie kracht geeft aan vrouwelijke vredesactivisten of ze juist machteloos maakt - hebben geen simpele antwoorden.

- **Life and Peace Institute (LPI)**, PO 1520, SE-751 45 Uppsala, Zweden
Tel.+46(0)18 169 500. Email:info@life-peace.org. Web: www.life-peace.org. *Queens without Crowns: Somaliland's Women's Changing Roles and Peace Building (Koninginnen zonder kroon: rolverandering en vredesopbouw van vrouwen van Somaliland) door Amina Mohamoud Warsame (90 blz. 15 €, 20 USD, verkrijgbaar in het Frans en Engels)*
- **Wereldraad van Kerken (WCC)** PO Box 2100,CH-1211 Genève 2, Zwitserland. Tel.+41 22 791 6111; fax: +41 22 791 0361. Het Vrouwenprogramma van de WCC heeft een dossier van 90 blz. gepubliceerd over de manieren waarop kerken over de hele wereld het geweld tegen vrouwen aanpakken. Dit bronnenboek heet *Stromen van Genade (Streams of Grace)* en kan gedownload worden van www.wcc-coe.org/wcc/what/jpc/women. Voor meer informatie over het WCC-Decennium tegen Geweld (2000 – 2010) zie de website www.overcomingviolence.org of email : dov@wcc-coe.org.
- Voor huidige onderzoek naar de rol van religie bij conflicten zie www.religionandconflict.net

Onderschrift foto

IFOR vice-president Françoise Pétremand (links) en WPP stafmedewerker Isabelle Geuskens (rechts) waren onder de meer dan 4.000 deelnemers aan de 9e Assemblee van de Wereldraad van Kerken in Brazilië.

Nieuws

Vrouwen voor Vrede in Nepal. Shantimalika, een vrouwen-vredesnetwerk, heeft demonstraties georganiseerd om te protesteren tegen Nepals nu al 10 jaar durende oorlog. Wekelijks wordt een stille wake gehouden in Kathmandu, en begin februari werd een vredestocht georganiseerd “waar we besloten blauwe kleren en blauwe armbanden te dragen als protest tegen mensenrechtenschendingen en vóór democratie, gerechtigheid, gelijkheid en een vredesdialoog”.

Shantimalika omvat groepen als het South Asia Indigenous Women's Forum (Forum van Inheemse Vrouwen van Zuidelijk Azië) en de National Indigenous Women Federation (Nationale Federatie van Inheemse Vrouwen).

(Zie voor achtergrondinformatie het recent gepubliceerde werkmateriaal van Swisspeace: Social Exclusion and Conflicttransformation in Nepal. Women, Dalit and Ethnic Groups, door Alexandra Geiser, web: www.swisspeace.org)

Internationale Vrouwendag. 8 Maart, Internationale Vrouwendag, werd gevierd door de **Vrouwen Zeggen Nee Tegen de Oorlog Campagne** met het verzamelen van handtekeningen onder een verzoek om de oorlog van de VS in Irak te beëindigen. Amerikaanse en Irakese vrouwen leverden de handtekeningen af bij de leiders van de VS in Washington DC, terwijl activistes de handtekeningen van over de hele wereld bij ambassades van de VS afleverden (www.womensaynotowar.org). In **Australië** werd een 'Jammerklacht van Vrouwen' georganiseerd, met het lezen van poëzie en vrouwen die jammerden over het verlies van levens in de oorlog in Irak. In **Jeruzalem** marcheerden Israëliëse en Palestijnse vrouwen naar militaire controleposten, waar ze een oproep deden voor de hervatting van de vredesbesprekingen. In **Duitsland** wandelden Iraanse vrouwen en supporters van Frankfort naar Den Haag met de eis een einde te maken aan de op vrouwenhaat en de ongelijkwaardigheid van mannen en vrouwen gebaseerde wetgeving in Iran, zoals beperkende echtscheidingswetten en straffeloosheid voor het doden uit eerwraak.

Het Internationaal Vrouwenmuseum. Het Internationaal Vrouwenmuseum (MOW) lanceerde zijn wereldproject *Imagining Ourselves: A Global Generation of Women on March 8. Imagining Ourselves* (Onzelf Voorstellen) bestaat uit een online tentoonstelling en wereldwijde dialoog, een serie wereldmanifestaties en de verbluffende bloemlezing van essays en kunstwerken van 105 jonge vrouwen uit 57 landen (Bibliotheek New York, 2006, 240 blz. USD 26,95) Het project loopt tot 30 juni en nodigt jonge vrouwen uit om samen te komen en te werken aan positieve veranderingen in hun leven en in hun woongemeenschappen. Voor meer informatie zie www.imow.org. IMOW, PO Box 190038, San Fransisco, CA94119,USA. Tel.+1 415 543 4669; fax+1 415 543 4668.

Nieuwe Prijs voor Vrouwelijke Vredesactivisten. Enkele jaren geleden werd in Nederland een Speciale Taskforce ingesteld voor Vrouwen in Conflictstuaties en Vredeshandhaving, om zeker te stellen dat Nederland gehoor zou geven aan baanbrekende Resolutie 1325 van de VN Veiligheidsraad. De werkgroep kondigde onlangs plannen aan voor een 1325-prijs, ter ere van de veiligheidsraad-resolutie. De prijs bestaat uit een bedrag van 15.000 euro en een spreekbeurtentour door Nederland. Dit wordt een eerbetoon aan het werk van één vrouwelijke vredesactivist of een vredesorganisatie die baanbrekende en effectieve initiatieven heeft ontwikkeld om de rechten van vrouwen in conflictsituaties te bevorderen. De uiterste datum om nominaties in te dienen is 15 juli 2006. Genomineerden moeten komen uit conflictgebieden en werken aan het oplossen van conflicten in hun land. Nominaties worden alleen geaccepteerd als ze afkomstig zijn van Nederlandse of internationale organisaties. Voor meer

informatie of een kopie van het nominatie-formulier, zie www.1325award.nl of schrijf naar: 1325 Award, c/o PSO, Scheveningseweg 68, 2517 KX Den Haag, Nederland. Email:question@1325award.nl. Voor meer informatie over de VN-resolutie 1325 (inclusief vertalingen in 70 talen) zie www.peacewomen.org).

Feministische Dienstweigeraar. Idan Halili, 19 jaar, is een joodse Israelische dienstweigeraar. In een verklaring waarin zij de redenen uiteenzet waarom zij weigert dienst te doen in het Israëlische leger, schreef zij: “seksuele intimidatie is een vast bestanddeel van een patriarchale en hiërarchische organisatie, zoals het leger. De eis dat een vrouw dienst neemt komt er op neer dat je haar vraagt om het hoofd te bieden aan seksuele intimidatie in een omgeving die een dergelijke intimidatie aanmoedigt... Als feministe heb ik het gevoel dat ik militaire dienst moet vermijden en alles moet doen om de invloed van het leger op de burgermaatschappij te verminderen. Wanneer mannen een periode van hun leven waarin zij gevormd worden doorbrengen in het leger, is het waarschijnlijk dat zij positieve aanmoediging ontvangen voor het gebruik van brute macht en geweld en een onverschillige houding ontwikkelen ten opzichte van “milde” vormen van geweld... Ik kan me niet aansluiten bij een organisatie die direct of indirect geweld tegen vrouwen aanmoedigt, in welke vorm dan ook...” Groepen als Nieuw Profiel, de High School senioren, het Feministische Vrouwenhuis en Forum van Ouders van Weigeraars doen een beroep op de Israëlische autoriteiten om het mensenrecht van Idan Halili op vrijheid van feministisch geweten te erkennen.

Moslim Vredes Netwerk. De jaarlijkse conferentie van Moslim Vredesopbouw, Gerechtigheid en Interreligieuze Dialoog, met als gastheer het Salam Instituut van Vrede en Recht (www.salaminstitute.org) is een gelegenheid voor moslimorganisaties en individuen om elkaar deelgenoot te maken van hun werk op het gebied van interreligieuze dialoog, ontwikkeling, vrede en gerechtigheid. Contact: mpjid@salaminstitute.org of Salam Institute for Peace and Justice, MPJID Conference, 4545 41nd Street, NW, Suite 209 Washington DC 20016, USA

BRONNEN

Het Actiepakket voor de Internationale Vrouwendag voor Vrede en Ontwapening op 24 mei voor het jaar 2006 is uit. Het thema voor dit jaar is “Vrouwen Weerstaan Geweld”. Het pakket omvat artikelen uit Rusland, Georgië, Servië en de Tjechische Republiek, plus suggesties om actie te

voeren, een lijst van relevante websites en een actuele en internationale lijst van vrouwen-vredesgroepen. Neem contact op met de WPP voor een exemplaar.

Media & Gender Monitor is de halfjaarlijkse nieuwsbrief van de World Association for Christian Communication (WACC). Het laatste nummer doet verslag van het internationale initiatief om de huidige vertegenwoordiging van vrouwen en mannen bij de media te verbeteren, onder de naam: 'Wie Maakt het Nieuws? Drie Weken van Actie over de hele Wereld over Man-Vrouw-verhoudingen en de Media' (www.globalmediamonitoring.org). De nieuwsbrief is beschikbaar in het Engels en het Spaans. WACC's Women's Programme, 357 Kennington Lane, London SE115QY. UK. Email: at@wacc.org.uk. Web: www.wacc.org.uk.

Great Ancestors: Women Asserting Rights in Muslim Contexts (Grote voorouders: vrouwen komen op voor hun rechten in moslim omgevingen) door Farida Shaheed en Aisha L.F.Shaheed. Women Living Under Muslim Laws and Shirkat Gah, 2005, is werkmateriaal voor trainingen over activisten voor vrouwenrechten van de 8ste tot de 20ste eeuw, bedoeld om de mythe uit te roeien dat de strijd voor vrouwenrechten vreemd is aan maatschappijen die de Islam omhelzen. Women Living Under Muslim Laws (Vrouwen die leven onder Moslimwetgeving), PO Box 28455, London N19 5JT, UK. Email: pubs@wluml.org. Web: www.wluml.org.

Faith Based Peace-Building: Mapping and Analysis of Christian, Muslim and Multi-Faith Actors ('Op geloof gebaseerde Vredesopbouw: een overzicht en een analyse van christelijke, moslim en multireligieuze actoren') door Tsjearad Bouta, S.Ayşe Kadayifci-Orellana en Mohammed Abu-Nimer (152 blz., 2005) beschouwt de basiswaarden die het fundament vormen onder de vredesopbouw van christenen en moslims; brengt moslim-, christen- en multireligieuze actoren bij de opbouw van vrede in beeld en analyseert de uitdagingen, de bijdragen en valkuilen van op geloof gebaseerde vredesopbouw. Het omvat ook een adressenbestand van vredesgroepen die gebaseerd zijn op geloof en een boekenlijst. Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen Clingendael, Postbus 93080, 2509 AB Den Haag. Tel. 070-324 53 84. Web: www.clingendael.nl.

“Confronting Violence and Advancing Shared Security” (De strijd aangaan met geweld en het bevorderen van gedeelde veiligheid) is het thema van de Vrouwen-Assemblee, een bijeenkomst van meer dan 100 religieuze vrouwelijke leiders uit de grote geloofstradities, die plaatsvindt op 24-25

augustus in Kyoto, Japan. De Assemblee wordt georganiseerd door het Vrouwenprogramma van de Wereldconferentie over Religies en Vrede, dat ook publiceerde *Religious Women, Children, Armed Conflict: Multiple Challenges, Unique Opportunities (Religieuze vrouwen, Kinderen, Gewapende Conflicten: Meervoudige Uitdagingen; Unieke Kansen)* (124 blz. 2002). Andere publicaties zijn o.a. *A Women's Place-Religious Women as Public Actors (De plaats van een Vrouw-Religieuze Vrouwen als Sociale Activistes)*; *Global Directory of Religious Women's Organisations (Wereldlijst van Religieuze Vrouwenorganisaties)*; en *Vrouwen van het Boek, een collage uit Jeruzalem*, (106 blz. 2005, in het Hebreeuws, Arabisch en Engels), dat het resultaat is van een driejaar lopende workshop van joodse, moslim- en christenvrouwen in Jeruzalem. (Neem voor meer informatie over deze interactieve workshop contact op met Sarah Bernstein via iccijeru@icci.org.il)

Kalender

5-15 mei: 14e jaarlijkse internationale conferentie over conflictoplossing (met parallel daaraan een jongeren conferentie over "De Ecologie van Oorlog en Vrede"), Sint Petersburg, Rusland. Gevolgd door een 'Internationale training in trauma behandeling'. Common Bond Institute, 12170 S.Pine Ayr Drive, Climax, Michigan, USA 49034. Tel/fax:+ 1269 665 9393. Email:SOIweean@aol.com.; web:www.cbiworld.org

12-16 juni: INCORE International Summer School: colleges over management van vredesprocessen; evaluatie en effectmeting van vredesopbouwprogramma's, verzoening, Universiteit van Ulster, Derr/Londonderry, Noord Ierland.

UNU/INCORE Communications Officer, Aberfoyle House, Magee Campus, Universiteit van Ulster, Londonderry BT487JA, Noord Ierland. Tel:+44 28 713 755 04.Fax: +44 28 713 755 10. Web: www.incore.ulster.ac.uk.

23-28 juni: World Peace Forum, inclusief International Peace Education Conference (25-27 juni), Vancouver, Canada. Voor meer informatie over het World Peace Forum zie www.worldpeaceforum.ca. Voor informatie over de Peace Education Conference, zie www.bctf.ca.

26-30 juni: Internationale Conferentie over bemiddelingsculturen in de Pacific en Azie, Universiteit van de Zuid Pacific Suva, Fiji. Bevat workshops over man-vrouw verhouding en bemiddeling, traditionele bemiddeling, bemiddeling bij familieruzies. Email: laura.seurynk@usp.ac.fj; web: usp.ac.fj/apmf

4-14 juli. Internationale Retraite voor Lesbische activisten, Chiang Mai, Thailand. Internationaal Vrouwen Partnerschap voor Vrede en

Gerechtigheid, PO Box 3, Mae Rim, Chiang Mai, Thailand 50180. Email: info@womenforpeaceandjustice.org. Web:

www.womenforpeaceandjustice.org. Tel/fax+66 53 376 103

24 juli – 3 augustus: Workshop: Vrouwelijke bondgenoten voor sociale verandering, Boeddhisme, en vredesopbouw. Eveneens van 7 – 11 september: Opmerkzaamheid meditatie-retraite voor activisten, Thailand. International Women's Partnership for Peace and Justice (zie hierboven)
23-27 juli: Globaliseren van Geweldloosheid Conferentie, Paderborn, Duitsland. War Resisters International, 5 Caledonian Road, London N1 9 DX, Engeland.

Tel.+44 20 7278 4040 (fax 7278 0444)

Web:www.globalisingnonviolence.org

30 juli-12 augustus: Zomerschool over Vredeseducatie, Mensenrechten en Gerechtigheid. Universiteit van Utrecht, Nederland. Email:

j.vriens@fss.uu.nl. or annukka@vanderborch.com

23-26 augustus: Conferentie over Hoe de Informatiemaatschappij te Weven: een Man-vrouw en Multicultureel Perspectief, ten behoeve van vrouwen-informatiediensten en –centra, Mexico. J. Félix Martínez Barrientos, Torre il de Humanidades, piso 7, Circuito Interior Ciudad Universitaria, Coyoacán, DF, CP 04510 Mexico. Tel.+56 2300 17 / +56 2300 20 al 23(fax 2300 19)
Email: felmar@servidor.unam.mx; web:www.knowhow-pueg.unam.mx.

colofon

Grenzen overschrijden verschijnt driemaal per jaar in een Engelse, Franse, Spaanse, Russische, Arabische en Nederlandse versie. Een Duitse versie is online beschikbaar. Met een bijdrage van €10, GBP 5 of \$ 10 helpt u ons om het nieuws over initiatieven van vrouwen op het gebied van vrede te verspreiden onder groepen en personen die het zelf niet kunnen betalen. Cheques dienen te worden uitgeschreven op naam van IFOR/Women Peacemakers Program in Britse ponden (via een Britse Bank) of in US dollars (via een Amerikaanse bank). Betalingen kunnen ook gedaan worden met een VISA of Mastercard, of door een overschrijving in Euro's naar Giro 2704182, ten name van Stichting IFOR, Alkmaar.

Voor meer informatie over IFOR's Woman Peacemakers Program kunt u contact opnemen met Shelley Anderson, IFOR, WPP, adres zie onder; email: s.anderson@ifor.org).

Het **Woman Peacemakers Program (WPP)** is een initiatief van de International Fellowship of Reconciliation (Internationale Bond voor Verzoening, IFOR). Sinds 1919 zet IFOR zich in voor actieve geweldloosheid. Voor meer informatie

over het WPP of over de bij IFOR aangesloten organisaties in uw eigen land kunt u contact opnemen met het internationale secretariaat van IFOR.

IFOR (International Fellowship of Reconciliation)
Sporstraat 38, 1815 BK Alkmaar, the Netherlands).
Tel. +31 72 512 3014. Fax +31 72 515 1102.
E-mail: office@ifor.org Website: www.ifor.org
Bankrelatie: Postbank, rekeningnummer 2704182.

ISSN: 1388-1345

Program manager: Isabelle Geuskens
Program Officer: Shelley Anderson
Educational Officer: Janne Poort-van Eeden
Regional Desk Officer: Dorothy Attema
Information Officer: Mariette van Beek
Lay out: Françoise Pottier
Vertaling: Lydeke Vroom

Meer informatie over WPP vindt u op de WPP-website: www.ifor.org/WPP